

УДК 336.1:657.6

JEL Classification H83, M42, M48

DOI [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-3\(97\)-38-45](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-3(97)-38-45)

Serhii Bardash¹

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Improvement of State Financial Control: Praxeological Approach

Abstract. The full-fledged functioning of the economy of Ukraine in wartime is one of the most challenging tasks of the state government, which cannot be fulfilled without external financial assistance. During the six months of the war, Ukraine attracted more than UAH 800 billion to finance the state budget, more than half of which was loans and grants from foreign partners. Taking into account the need for further financial assistance and the society's request for effective use of the received funds, the issue of improving the effectiveness of state financial control in Ukraine is urgent. The purpose of the article is to determine the list and content of the principles of state financial control as a praxeological component of ensuring the effectiveness of the functioning of state financial control bodies. In practice, state financial control does not perform a preventive function because the number of detected financial violations tends to increase. This indicates the absence of requirements for strict compliance with financial discipline and sometimes irresponsibility for the facts of its violation. The insufficient development of the praxeological component of state financial control (in particular, the lack of an agreed position among scientists regarding the composition and content of its principles, the absence or declarative regulation of their content in normative legal acts that determine the principles of state financial control, as well as to regulate the functionality of its main subjects) negatively affects the effectiveness of state financial control. To create prerequisites for increasing the effectiveness of state financial control, principles of a system-forming nature, as well as principles of organization and implementation of control measures, are proposed. The temporary centralization is proposed as an additional measure to improve state financial control. It will consist of creating a state control body that will perform a coordinating function in matters of planning control measures.

Keywords: control, state financial control, financial violations, principles of control, centralization of control.

Suggested Citation

Bardash, S. (2022). Improvement of State Financial Control: Praxeological Approach. *Oblik i finansi*, 3(97), 38-45. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-3\(97\)-38-45](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-3(97)-38-45)

Сергій Бардаш

Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ, Україна

Удосконалення державного фінансового контролю: праксеологічний дискурс

Анотація. Повноцінне функціонування економіки України в умовах війни є одним з найбільш складних завдань державної влади, виконати яке без надання зовнішньої фінансової допомоги неможливо. За півроку війни Україна залучила для фінансування держбюджету вже понад 800 млрд грн, більшу половину яких становили кредити та гранти від іноземних партнерів. Зважаючи на необхідність подальшої фінансової допомоги, а також запит на ефективне використання отриманих коштів, набуває актуальності питання підвищення ефективності державного фінансового контролю в Україні. Метою статті є визначення переліку та змісту принципів державного фінансового контролю як праксеологічної компоненти забезпечення ефективності функціонування органів державного фінансового контролю. Досягнення встановленої мети ґрунтується на висновках про те, що державний фінансовий контроль не виконує превентивної функції, адже кількість виявлених фінансових порушень має тенденцію до зростання, що свідчить про відсутність вимог до неухильного дотримання фінансової дисципліни, а іноді й про безвідповідальність за фактами її порушення. Недостатня розробленість праксеологічної компоненти державного фінансового контролю, зокрема відсутність узгодженої позиції серед науковців щодо складу та змісту його принципів, відсутність або декларативна регламентація їх змісту у нормативно-правових актах, що визначають засади проведення

¹ Serhii Bardash, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

ORCID 0000-0001-5711-5229

E-mail: serg.bardash@gmail.com (Corresponding author)

державного фінансового контролю, а також регламентують функціонал його головних суб'єктів, негативно впливають на ефективність державного фінансового контролю. З метою створення необхідних підстав для досягнення необхідного рівня ефективності державного фінансового контролю запропоновано принципи, що мають системо-утворюючий характер, а також принципи організації та проведення заходів контролю. Як додатковий захід з удосконалення державного фінансового контролю запропоновано його тимчасову централізацію, яка полягатиме у створенні органу державного контролю, що виконуватиме координаційну функцію з питань планування контрольних заходів.

Ключові слова: контроль, державний фінансовий контроль, фінансові порушення, принципи контролю, централізація контролю.

Постановка проблеми. Збройна агресія РФ відносно незалежної України, а також економічні, культурні та інші санкції провідних країн світу та міжнародних організацій щодо країни-агресора з великою ймовірністю спровокують рецесію світової економіки, яка за позитивним сценарієм може тривати до трьох років.

Процес прискореного відновлення та подальшого соціально-економічного зростання економік країн, які поряд з Україною потерпають від економічних наслідків супротиву країни-агресора, має враховувати необхідність надання фінансової допомоги Україні.

Наразі з 24 лютого по 4 серпня 2022 року Україна залучила для фінансування держбюджету 805,3 млрд грн, або \$26,95 млрд. Більше половини цієї суми становили кредити та гранти від іноземних партнерів. Загалом зовнішні надходження становили трохи більше половини (51%) від загального обсягу фінансування. До топ-5 найбільших кредиторів увійшли США, ЄС, Німеччина, Канада, Японія [1].

Зважаючи на достатньо потужну фінансову підтримку та суспільний запит на ефективне використання отриманих коштів, набуває актуальності питання підвищення ефективності державного фінансового контролю України (надалі – ДФК), адже саме від її рівня буде залежати пролонгація фінансової допомоги, яка, як поворотна, так і безповоротна, має бути ефективно використана за цільовим призначенням. Відповідно, одним з головних завдань державного управління є налагодження ефективного державного фінансового контролю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом усього періоду незалежності України найбільш актуальним питанням залишається ефективне управління публічними фінансами, державним майном та грошовими коштами. Головна роль у цьому питанні мала відігравати система ДФК, однак, як засвідчує досвід діяльності її суб'єктів, владу країни влаштовує як склад, так і її ефективність. Як стверджує М. Хетерингтон [2], невідповідність дій державної влади очікуванням громадян України обумовила низький рівень життя, гальмування розвитку та надмірну корупцію.

Одним з небагатьох елементів системи ДФК є державний інститут аудиту, спроможний гарантувати та сприяти зростанню довіри до державної влади на макрорівні шляхом визначення економічної доцільності, ефективності та результативності

управління ресурсами країни та якості державного контролю [3].

Такий висновок підтверджений позитивним досвідом з даного питання країн ЄС, а також США, Канади й інших країн. Д. Хей і К. Кордері [4] підкреслюють, що аудит державного сектору є застарілим, проте він є живим організмом, який продовжує змінюватися. Грунтуючись на глибокому аналізі наукових публікацій та історії, Д. Хей і К. Кордері [4] дійшли висновку, що подальше продуктивне дослідження має включати порівняльні дослідження вищих органів фінансового контролю та їх впливу; вивчення зміни практик управління в державному секторі та їх впливу на аудит. З цього приводу корисними є дослідження, засновані на міжнаціональному порівнянні [5-8].

Таке порівняння є важливим для визначення недоліків у функціонуванні системи ДФК України, однак лише на компаративному аналізі вітчизняні дослідники не зупиняються та продовжують пошуки шляхів її удосконалення.

Так, протягом останнього часу неодноразово піднімалися питання про: необхідність розвитку державного фінансового контролю в Україні [9-12]; доцільність вивчення та можливу імплементацію сучасних моделей системи ДФК в країнах Європейського Союзу, стан та проблеми розвитку організаційно-функціональної структури системи ДФК в Україні [13]; розбудову концепції розвитку фінансового аудиту [14]; організацію системи державного фінансового аудиту в Україні [15-18]. Наукові ідеї дослідників є настільки цікавими та одночасно, як виявилось, складними для повного практичного впровадження, що наразі сталих безповоротних позитивних зрушень у функціонуванні системи ДФК нажалі не відбулось.

Метою статті є визначення переліку та змісту принципів державного фінансового контролю як праксеологічної компоненти забезпечення ефективності функціонування органів державного фінансового контролю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перманентні зміни підходів до управління економікою України без чітко означеної стратегії державного розвитку протягом усього періоду незалежності України зробили неминучою радикальну трансформацію одного з найважливіших елементів державного управління, – державного контролю.

Такі зміни обумовлені низкою незадовільних якісних та кількісних параметрів управління публічними фінансами, державним майном та грошовими коштами. Наразі йдеться про низку ефективність, епізодичність, недостатню системність, фрагментарне охоплення фінансових, у т. ч. бюджетних та податкових відносин суб'єктів національної економіки. За оцінками окремих експертів біля 50% економіки України продовжує знаходитись «в тіні», обсяги фінансових порушень мають тенденцію до збільшення. Створення спеціалізованих антикорупційних органів жодним чином не вплинуло на зниження рівня корупції в Україні [18].

Існуючий до війни, а також сучасний стан парламентаризму, вибірковість та фрагментарність

парламентського контролю, а також незавершеність процесу трансформації ДФК не дозволяють у повному обсязі контролювати законність, доцільність та ефективність розподілу і витрачання публічних фінансів, використання державного майна та фінансових ресурсів, та як наслідок, оперувати достовірною інформацією про соціально-економічний стан країни для розробки довгострокової та середньострокової стратегії її розвитку.

Наявні проблеми державного управління обумовили інституціональну розбалансованість ДФК. Стан фінансово-бюджетної дисципліни після 2019 р. істотно погіршився, однак також відсутні підстави стверджувати, що протягом усього періоду незалежності України він був на належному рівні (рис. 1).

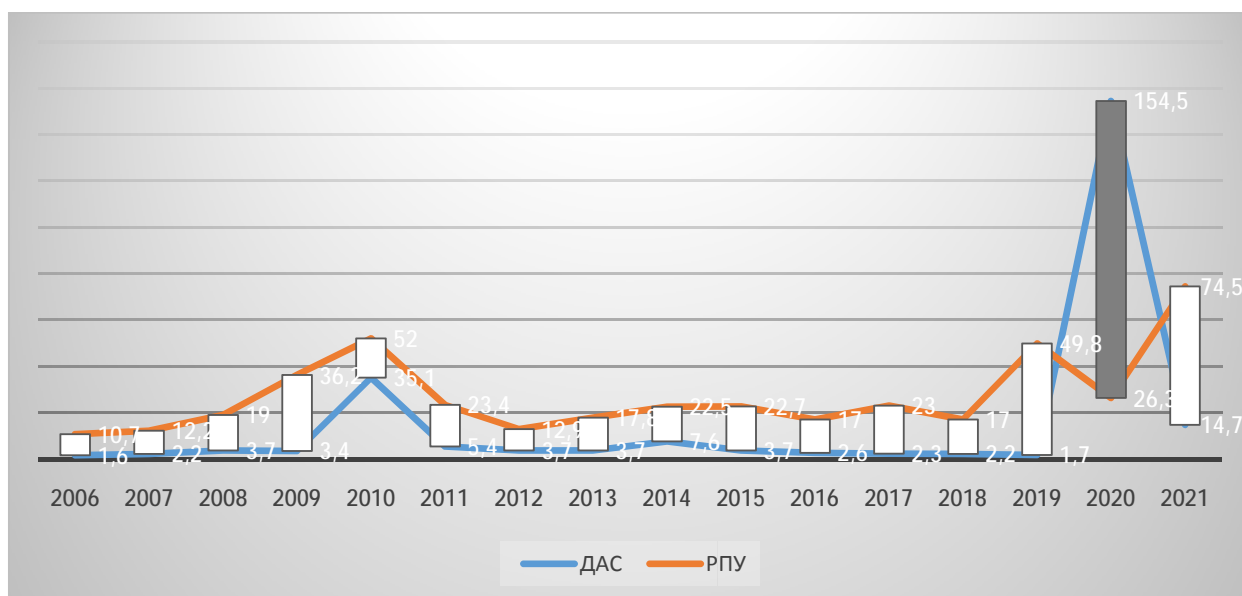

Рис. 1. Обсяги виявлених порушень Державною аудиторською службою України та Рахунковою палатою України у 2006-2021 рр., млрд грн

Джерело: побудовано автором на підставі інформації з джерел [19, 20].

Як бачимо, за означений період (2019-2021 рр.) було виявлено порушень на 321,318 млрд грн, що складає 88,37% від обсягу порушень, виявлених органами державного фінансового контролю України за період 2006-2018 роки. Слід звернути увагу на те, що суттєві зміни обсягів порушень виявлені у роки, коли відбувалась зміна влади (вибори Президента України (2010 р., 2019 р.), за виключенням 2014 року та подальшого введення мораторію. Показники фінансових порушень, виявлених у 2010 р. та 2020 р. можуть свідчити про залежність ДФК від зміни влади в країні та її подальший вплив на нього.

За результатами тривалих досліджень також встановлено, що ДФК в Україні окрім відсутності належного рівня незалежності, має також низку й більш суттєвих фундаментальних вад, серед яких недостатня наукова розробленість питань організації, координування дій органів ДФК, методики його проведення. Означені недоліки слід вважати одними з

головних причин стратегічних прорахунків у системі управління економікою України.

Визначаючи програму дослідження, скеровану на розв'язання проблеми низької ефективності ДФК слід виходити з того, що його ефективність залежить від низки екзогенних та ендогенних факторів. Екзогенні фактори знаходяться поза межами системи наукових знань про ДФК та корелюють з рівнем наукового обґрунтування та ефективністю системи державного управління. Відповідно, діяльність з розв'язання проблем та усунення недоліків ДФК, першопричини яких є наслідком недосконалості системи державного управління, буде майже безрезультатною, адже спочатку слід усунути недоліки державного управління.

Разом з тим є низка ендогенних факторів, що мають прямий вплив на ефективність ДФК. Наразі такими факторами є невизначеність методологічних принципів ДФК, недостатня регламентованість

методів та форм його проведення, недостатня координація діяльності органів ДФК.

Також є й інші недоліки, усунення яких має стати першочерговим завданням як для системи державного управління, так і для ДФК [21].

За означеної вище причини науковий пошук розв'язання проблеми недостатньої ефективності ДФК має бути акцентовано саме на ендогенних факторах, основним з яких слід вважати невизначеність методологічних принципів ДФК.

У даному дослідженні ми не ставимо за мету поглибити систему наукових знань про праксеологію, - галузь досліджень, що вивчає людську діяльність, у т.ч. її ефективність. Задля пояснення авторського розуміння означеної проблематики даного дослідження вважаємо за прийнятне розуміти під праксеологією науку, що визначає зміст принципів ефективної людської діяльності. За означеного підходу зв'язок праксеології з ДФК полягатиме у пошуку шляхів підвищення його ефективності, діяльності суб'єктів ДФК, ефективність дій яких є одним з основних критеріїв функціонування ДФК країни.

Розглядаючи заходи з удосконалення ДФК, дослідники (В. Шевчук, Є. Калюга, І. Дрозд, І. Басанцов, Н. Виговська, О. Шевчук, Л. Гуцаленко, Ю. Слободяник та ін.) неодноразово вказували на проблему невизначеності принципів, як таких, що формують систему ДФК, так і принципів організації діяльності її суб'єктів, а також принципів проведення окремих заходів контролю.

Так, намагаючись розв'язати проблему змісту принципів ДФК, обґрунтовувалась доцільність поділу принципів контролю на: загальні (основні) і часткові (специфічні) принципи; загальні та етичні; методологічні принципи, принципи організації та здійснення контролю; конституційні принципи ДФК.

Тяглість наукової дискусії щодо складу та змісту принципів ДФК, а також відсутність бажання здійснювати системні заходи щодо усунення

недоліків у практиці функціонування ДФК негативно впливає не лише на зміст нормативно-правових актів, що визначають засади проведення державного фінансового контролю [22], а також і тих, що регламентують функціонал його головних суб'єктів [23, 24]. Як наслідок, має місце низький рівень ефективності як системи ДФК, так і окремих її суб'єктів, у т.ч. окремих заходів контролю.

Отже, ситуацію, за якої принципи контролю в Законі України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [22], Положенні про Державну аудиторську службу України [23] відсутні, а в Законі України «Про рахункову палату» [24] мають загальнодекларативний характер, слід вважати недоліком, адже методологічний принцип контролю – це складова системи регулятивів, правило, що виступає в якості засобу подальшого пізнання та регулює й орієнтує процес контролю на досягнення його мети.

Невизначеність або декларативна ідентифікація принципів контролю, як і будь-якої іншої цілеспрямованої пізнавальної діяльності, обумовлює появу відхилень у діяльності державних органів фінансового контролю. Якщо принципи діяльності органів ДФК відсутні, їх посадові особи матимуть можливість реалізувати свої посадові повноваження на власний розсуд. Відсутність регулятивів діяльності суб'єктів ДФК, в основі яких мають бути принципи, створює підстави для штучної трансформації означених суб'єктів в органи тиску на економічних агентів та формування негативного ставлення до ДФК.

Певних зрушень в усуненні встановлених недоліків можна досягти завдяки доповненню нормативно-правових актів, що регламентують діяльність суб'єктів ДФК, у т.ч. врахувавши результати дослідження, викладені у публікації [25] (табл. 1).

Таблиця 1

Принципи державного контролю

№ зп	Назва принципу	Принципи організації	Принципи проведення	Принципи етики
1	2	3	4	5
1	Процесного підходу	+	+	-
2	Незалежності	+	+	+
3	Паритетності	-	-	-
4	Розподілу контрольних повноважень	+	+	-
5	Компаративності	+	+	-
6	Концептуальності	+	+	-
7	Достовірності результатів	-	+	-
8	Об'єктивності	+	+	+
9	Зворотного зв'язку	+	+	-
10	Повноти охоплення	+	+	-
11	Релевантності норм господарювання	+	-	-
12	Синергізму системи контролю	+	-	-
13	Перманентності трансформування системи суб'єктів контролю	+	-	-

1	2	3	4	5
14	Самодостатності системи контролю	+	-	-
15	Відповідальності	+	+	-
16	Функціональності	+	-	-
17	Емерджентності	+	-	-
18	Гласності	+	-	-
19	Своєчасності	+	+	-
20	Оптимальності	-	+	-
21	Оперативності	+	+	-
22	Правомірності	+	+	-
23	Прозорість здійснення	-	+	-
24	Плановість	+	+	-
25	Раптовості	-	+	-
26	Підконтрольності і підзвітності	-	+	-
27	Невтручання	-	+	-
28	Правового захисту суб'єктів контролю та учасників відносин у сфері господарювання	-	+	-
29	Регламентатії норм діяльності учасника відносин у сфері господарювання	-	+	-
30	Регламентатії норм контрольних дій суб'єкта контролю	-	+	-
31	Превентивності	-	+	-
32	Чесності (сумлінності)	-	-	+
33	Конфіденційності	-	-	+
34	Професійної компетентності та належної ретельності	-	-	+
35	Професійної поведінки	-	-	+

Джерело: [25].

Перелік принципів ДФК, наведений у таблиці 1, може та має стати об'єктом конструктивної критики, адже це лише пропозиція щодо розв'язання окресленої проблеми, її зміст не виключає присутності суб'єктивізму та недостатньої обґрунтованості. Разом з тим, переважна більшість наведених принципів ДФК може розглядатися фундаментальною передумовою забезпечення належного рівня ефективності ДФК. До переліку таких принципів мають входити принципи:

– незалежності суб'єкта контролю, який полягає у правовій, організаційній та матеріально-фінансовій самостійності, а також вільному виборі об'єкту контролю, форми заходу контролю, прийомів контролю;

– розподілу контрольних повноважень, який передбачає розмежування функцій ініціювання та виконання контролю між його суб'єктами з метою неприпустимості дублювання повноважень щодо здійснення контрольних заходів;

– компаративності, який розкриває сутність механізму контролю і передбачає порівняння двох і більше параметрів об'єкту контролю, що відповідно мають нормативне та фактичне значення;

– достовірності результатів контролю, дотримання якого забезпечує їх адекватність реальним ресурсам, процесам і результатам функціонування господарської системи, що віддзеркалюють результати контролю;

– об'єктивності, який означає, що в основу діяльності суб'єкта контролю має бути покладено вивчення реальних фактів та неупереджені дії

(поведінка) у межах планування, здійснення та оцінки результатів контролю;

– зворотного зв'язку, який полягає у обов'язковості доведення будь-якої інформації, що має відношення до об'єкту контролю, до суб'єкта, що ініціював захід контролю;

– повноти охоплення господарської системи контролем, який досягається завдяки суцільному моніторингу або репрезентативній перевірці всієї системи, або її елементів;

– релевантності норм господарювання, що передбачає відповідність цільових орієнтирів та обмежуючих параметрів функціонування господарської системи або її елементів вимогам її сталого економічного розвитку;

– синергізму системи контролю, що передбачає можливість підвищення ефективності діяльності суб'єктів контролю завдяки їх злагодженій взаємодії та заходів контролю, що ними здійснюються;

– перманентності трансформування системи контролю, який передбачає необхідність безперервної видозміни форм контролю та норм контролю з метою адаптації до економічного середовища та системи державного управління;

– самодостатності системи контролю, що передбачає наявність такого складу системи суб'єктів контролю, стандартів контролю та норм господарювання, який забезпечуватиме ефективність її функціонування й розвитку;

– відповідальності, який передбачає відповідальність суб'єктів контролю за конкретні

контрольні дії та результат (для суб'єктів державного контролю за шкоду, заподіяну господарській системі внаслідок порушення вимог законодавства);

– функціональності, дотримання якого забезпечує ефективність функціонування системи ДФК;

– гласності, дотримання якого забезпечує доступність широкої громадськості до інформації про результати заходів контролю, а в окремих випадках і до поточної інформації заходів контролю;

– своєчасності контрольних дій, дотримання якого відповідає запитам оперативного управління об'єктом контролю, а діяльність суб'єкта контролю робить контрольний захід доречним та актуальним;

– оптимальності контрольних дій, сутність якого полягає в адекватному та доцільному обранні суб'єктами контролю форм, методів та прийомів його проведення, застосування яких: відповідатиме умовам функціонування об'єкту контролю; дозволятиме досягти поставленої мети контролю та розв'язати поставлені завдання;

– оперативності контрольних дій, сутність якого полягає у своєчасному та швидкому плануванні та проведенні заходу контролю, що сприятиме оптимізації фінансових та трудових ресурсів, необхідних для його проведення;

– правомірності, який полягає у наявності підстав для здійснення заходу контролю, а також обов'язковому виконанні контрольних дій суб'єктами контролю у межах регламентованих повноважень;

– прозорості здійснення контрольних дій суб'єкта, який проводить контроль, дотримання якого надає можливість суб'єкту-ініціатору або відповідальному за його проведення можливість оперативного коригування контрольного процесу з метою недопущення зайвих витрат трудових та фінансових ресурсів;

– раптовості контрольного процесу для осіб, які формують поточні параметри об'єкту контролю, дотримання якого забезпечуватиме одержання невикривленої інформації про поточне фактичне функціонування об'єкту контролю;

– плановості, дотримання якого зобов'язує суб'єктів контролю планувати власну діяльність в довгостроковому, короткостроковому та поточному періодах, а також за кожним окремим заходом контролю, що дозволятиме надавати оцінку діяльності органів ДФК, як в цілому, так і за окремо проведеним заходом контролю;

– підконтрольності і підзвітності суб'єкта контролю, що проводить контрольний захід, перед суб'єктом, що його ініціював, з метою подальшої оцінки ефективності функціонування суб'єкта контролю, наділеного повноваженнями на проведення контролю, а також забезпечення зворотного зв'язку системи управління інформацією про функціонування об'єкта управління/контролю;

– регламентації норм діяльності учасника відносин у сфері господарювання, дотримання якого забезпечуватиме компаративність контролю;

– регламентації норм контрольних дій суб'єкта контролю, дотримання якого забезпечуватиме правомірність та оптимальність контрольних дій;

– превентивності, який передбачає активну участь суб'єктів контролю у розробці норм господарювання з метою запобігання появи порушень у функціонуванні господарських систем, а також розробки заходів щодо повного усунення виявлених порушень.

Врахування означених принципів для побудови єдиної системи ДФК країни, а також їх дотримання під час організації та проведення контрольних заходів забезпечуватиме необхідні умови для суттєвого зростання ефективності ДФК. Також це впливатиме на підвищення рівня довіри урядів держав, які надають фінансову допомогу в боротьбі з агресором та подальшому відновленні національної економіки. Імплементация запропонованих принципів у діяльність органів ДФК також позитивно впливатиме на оцінку їх діяльності громадянським суспільством, адже якість контролю та ефективність використання публічних фінансів також зростатиме.

До інших, не менш важливих пропозицій з удосконалення ДФК, можна віднести тимчасову (на період повного відновлення національної економіки) централізацію ДФК, пропозиції щодо якої були викладені у публікації [26] та мають пройти відповідну адаптацію до чинних умов та перспектив розвитку національної економіки. Таке рішення може забезпечити координацію зусиль у частині контролю законності, доцільності та ефективності розподілу, перерозподілу та використання зовнішньої фінансової допомоги від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій, усунути факти дублювання заходів контролю, створити єдину інформаційну базу про заходи контролю, оптимізувати витрати на утримання органів ДФК.

Висновки. Можна констатувати, що існуюча в Україні система ДФК не виконує превентивної функції, адже кількість виявлених фінансових порушень має тенденцію до зростання, що свідчить про існування серйозних проблем у питаннях дотримання фінансової дисципліни, а іноді й про безвідповідальність за фактами її порушення.

Одним з факторів незадовільного стану ДФК є недотримання принципів його організації та проведення. Це відбувається з причини їх відсутності у регламентах діяльності окремих органів ДФК, а також їх загальної декларативності.

Досягнення суттєвих зрушень у забезпеченні необхідного рівня ефективності ДФК може відбутися завдяки здійсненню діяльності органів ДФК з неухильним дотриманням принципів його організації та проведення. Іншим, не менш вагомим фактором позитивних зрушень у здійсненні ДФК може бути тимчасова (на період воєнного стану та подальшого відновлення національної економіки) централізація ДФК, яка полягатиме у створенні органу державного контролю, що виконуватиме координаційну функцію у діяльності органів ДФК.

4 Список використаних джерел

1. Капустинська К. Скільки грошей Україна отримала з-за кордону і чи цього достатньо: Гетманцев розкрив цифри. URL: <https://news.obozrevatel.com/ukr/economics/analytics-and-forecasts/skilki-groshej-ukraina-otrimala-z-za-kordonu-i-chi-tsogo-dostatno-getmantsev-rozkriv-tsifri.htm>
2. Hetherington J. Marc. The Political Relevance of Political Trust. *The American Political Science Review*, 1998. No. 92(4), pp. 791-808. URL: <http://www.uvm.edu/~dguber/POLS234/articles/hetherington3.pdf>
3. Heald D. Transparency-generated trust: The problematic theorization of public audit. *Financial Accountability & Management*, 2018, No. 34, pp. 317-335. DOI: <https://doi.org/10.1111/faam.12175>
4. Hay D. & Cordery C. The value of public sector audit: Literature and history. *Journal of Accounting Literature*, 2018, Vol. 40, pp. 1-15. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jacclit.2017.11.001>
5. Bowerman M., Humphrey C., Owen D. Struggling for supremacy: the case of UK public audit institutions. *Critical Perspectives on Accounting*, 2003. Vol. 14, No. 1-2, pp. 1-22. DOI: <https://doi.org/10.1006/cpac.2001.0524>
6. Blume L., Voigt S. Does organizational design of supreme audit institutions matter? A cross-country assessment. *European Journal of Political Economy*, 2011. Vol. 27, No. 2, pp. 215-229. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2010.07.001>
7. Morin D., Hazgui M. We are much more than watchdogs: The dual identity of auditors at the UK National Audit Office. *Journal of Accounting and Organizational Change*, 2016, Vol. 12, No. 4, pp. 568-589. DOI: <https://doi.org/10.1108/JAOC08-2015-0063>
8. Jeppeson K. K., Carrington T., Catusus B., Johnsen A., Reichborn Kjennerud K., Vakkuri J. The strategic options of Supreme Audit Institutions: The case of four Nordic countries. *Financial Accountability & Management*, 2017. Vol. 33, No. 2, pp. 146-170. DOI: <https://doi.org/10.1111/faam.12118>
9. Басанцов І. В. Розвиток державного фінансового контролю в умовах ринкової економіки України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит». Ірпінь, 2008. 34 с.
10. Виговська Н. Г. Розвиток системи фінансового контролю в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит». К., 2010. 36 с.
11. Дмитренко Г. В. Організація і здійснення державного контролю в Україні (фінансово-економічні аспекти) : автореф. дис. ... доктора держ. упр. Київ, Національна академія державного управління при Президентові України, 2011. 36 с.
12. Шевчук О. А. Державний фінансовий контроль: питання теорії та практики: моногр. К.: УБС НБУ, 2013. 431 с.
13. Іванова І. Державний фінансовий аудит: Парадигми розвитку: монографія. К.: Академвидав, 2010. 168 с.
14. Мних Є. В., Бардаш С. В., Назарова К. О., Шерстюк О. Л., Белякова В. П., Міняйло В. П. Фінансовий аудит: інформаційно-аналітичне забезпечення: монографія. Є. В. Мних (ред.). К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т. 2015. 416 с.
15. Слободяник Ю. Б. Постулати як основа філософії державного аудиту. *Облік і фінанси*. 2016. № 1(71). С. 172-178.
16. Слободяник Ю. Б. Імплементация термінології у сфері аудиту державних фінансів: проблема конвенційності понять. *Облік і фінанси*. 2018. № 4(82). С. 56-63.
17. Слободяник Ю. Б. Трансформація системи контролю державних фінансів в Україні: стан, виклики та перспективи. *Облік і фінанси*. 2020. № 1(87). С. 165-172.
18. Bardash S., Osadcha T. Current status of state financial control of Ukraine and ways of its improvement. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2020. Vol. 6 No. 2, pp.17-24. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2020-6-2-17-24>
19. Статистичні звіти. Результати діяльності Держаудитслужби, її міжрегіональних територіальних органів за січень-грудень 2015-2021 рр. URL: <https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/53>
20. Річні звіти Рахункової палати України. URL: <https://rp.gov.ua/home/>
21. Kaletnik H., Zdyrko N. Public financial control in Ukraine: state, problems, prospects. *Economic Annals-XXI*. 2021. No. 187. pp. 163-176.
22. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26.01.1993 р. № 2939-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>
23. Положення про Державну аудиторську службу України: Постанова Кабінету міністрів України від 03.02.2016 р. № 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF#Text>
24. Про Рахункову палату: Закон України від 02.07.2015 р. № 576-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text>
25. Бардаш С. В. Класифікація принципів контролю як складного поліморфного явища. *Економіка та держава*. 2012. № 7. С. 4-8.
26. Бардаш С. В. Про доцільність централізації державного контролю в Україні. *Менеджмент: зб. наук. пр.*, голов. ред. А. І. Кредісов. К., 2009. Вип. 12. С. 39–50.

4 References

1. Kapustynska, K. (2022). Skilky hroshei Ukraine otrymala z-za kordonu i chy tsoho dostatno: Hetmantsev rozkryv tsyfyry [How much money Ukraine received from abroad and is it enough: Hetmantsev revealed the numbers]. *Obozrevatel*. Retrieved from <https://news.obozrevatel.com/ukr/economics/analytics-and-forecasts/skilki-groshej-ukraina-otrimala-z-za-kordonu-i-chi-tsogo-dostatno-getmantsev-rozkriv-tsifri.htm>

2. Hetherington, M. J. (1998). The political relevance of political trust. *American political science review*, 92(4), 791-808. Retrieved from <http://www.uvm.edu/~dguber/POLS234/articles/hetherington3.pdf>
3. Heald, D. (2018). Transparency-generated trust: The problematic theorization of public audit. *Financial Accountability & Management*, (34), 317-335. DOI: <https://doi.org/10.1111/faam.12175>
4. Hay, D., & Cordery, C. (2017). The value of public sector audit: Literature and history. *Journal of Accounting Literature*, 40, 1-15. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.acclit.2017.11.001>
5. Bowerman, M., Humphrey, C., & Owen, D. (2003). Struggling for supremacy: the case of UK public audit institutions. *Critical perspectives on accounting*, 14(1-2), 1-22. DOI: <https://doi.org/10.1006/cpac.2001.0524>
6. Blume, L., & Voigt, S. (2011). Does organizational design of supreme audit institutions matter? A cross-country assessment. *European Journal of Political Economy*, 27(2), 215-229. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2010.07.001>
7. Morin, D., Hazgui, M. (2016). We are much more than watchdogs: The dual identity of auditors at the UK National Audit Office. *Journal of Accounting and Organizational Change*, 12(4), 568-589. DOI: <https://doi.org/10.1108/JAOC08-2015-0063>
8. Jeppesen, K. K., Carrington, T., Catasús, B., Johnsen, Å., Reichborn-Kjennerud, K., & Vakkuri, J. (2017). The strategic options of supreme audit institutions: The case of four Nordic countries. *Financial Accountability & Management*, 33(2), 146-170. DOI: <https://doi.org/10.1111/faam.12118>
9. Basantsov, I. V. (2008). Rozvytok derzhavnoho finansovoho kontroliu v umovakh rynkovoi ekonomiky Ukrainy [Development of state financial control in the market economy of Ukraine] (Dissertation abstract). Irpin.
10. Vyhovska, N. H. (2010). Rozvytok systemy finansovoho kontroliu v Ukraini [Development of the financial control system in Ukraine] (Dissertation abstract). Kyiv.
11. Dmytrenko, H. V. (2011). Orhanizatsiia i zdiisnennia derzhavnoho kontroliu v Ukraini (finansovo-ekonomichni aspekty) [Organization and implementation of state control in Ukraine (financial and economic aspects)] (Dissertation abstract). Kyiv: Natsionalna akademiia derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy.
12. Shevchuk, O. A. (2013). Derzhavnyi finansovy kontrol: pytannia teorii ta praktyky [State financial control: issues of theory and practice]. Kyiv: UBS NBU.
13. Ivanova, I. (2010). Derzhavnyi finansovy audy: Paradyhmy rozvytku [State financial audit: Paradigms of development]. Kyiv: Akademyvdav.
14. Mnykh, Ye. V., Bardash, S. V., Nazarova, K. O., Sherstiuk, O. L., Beliakova, V. P., Miniailo, V. P. (2015). Finansovy audy: informatsiino-analitychne zabezpechennia [Financial audit: information and analytical support]. Kyiv: Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t.
15. Slobodianyk, Yu. B. (2016). Postulaty yak osnova filosofii derzhavnoho audytu [Postulates as the Basis of the Philosophy of State Audit]. *Oblik i finansy*, 1(71), 172-178.
16. Slobodianyk, Yu. B. (2018). Implementatsiia terminolohii u sferi audytu derzhavnykh finansiv: problema konvetsiynosti poniat [Implementation of Terminology in the Field of Audit of State Finance: The Problem of Conventionality of Definitions]. *Oblik i finansy*, 4(82), 56-63.
17. Slobodianyk, Yu. B. (2020). Transformatsiia systemy kontroliu derzhavnykh finansiv v Ukraini: stan, vyklyky ta perspektivy [Transformation of the State Finance Control System in Ukraine: The Status, Challenges and Prospects]. *Oblik i finansy*, 1(87), 165-172. DOI [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-1\(87\)-165-172](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-1(87)-165-172)
18. Bardash, S., Osadcha, T. (2020). Current status of state financial control of Ukraine and ways of its improvement. *Baltic Journal of Economic Studies*, 6(2), 17-24. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2020-6-2-17-24>
19. Statystychni zvity. Rezultaty diialnosti Derzhavnykh sluzhby, yii mizhrehionalnykh terytorialnykh orhaniv za sichenhruden 2015-2021 rr. [Statistical reports. Results of the activities of the State Audit Service and its interregional territorial bodies for January-December 2015-2021.]. Retrieved from <https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/53>
20. Richni zvity Rakhunkovoi palaty Ukrainy [Annual reports of the Accounting Chamber of Ukraine]. Retrieved from <https://rp.gov.ua/home/>
21. Kaletnik, H., Zdyrko, N. (2021). Public financial control in Ukraine: state, problems, prospects. *Economic Annals-XXI*, 187, 163-176.
22. Verkhovna Rada Ukrainy (1993). Pro osnovni zasady zdiisnennia derzhavnoho finansovoho kontroliu v Ukraini: Zakon Ukrainy [On the basic principles of state financial control in Ukraine: Law of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>
23. Kabinet ministriv Ukrainy (2016). Polozhennia pro Derzhavnu audytorsku sluzhbu Ukrainy [Regulations on the State Audit Service of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF#Text>
24. Verkhovna Rada Ukrainy (2015). Pro Rakhunkovu palatu: Zakon Ukrainy [About the Accounting Chamber: Law of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text>
25. Bardash, S. V. (2012). Klasyfikatsiia pryntsyviv kontroliu yak skladnoho polimorfnoho yavyscha [Classification of control principles as a complex polymorphic phenomenon]. *Ekonomika ta derzhava*, 7, 4-8.
26. Bardash, S. V. (2009). Pro dotsilnist tseentralizatsii derzhavnoho kontroliu v Ukraini [About the expediency of centralizing state control in Ukraine]. *Menedzhment*, 12, 39-50.